

Rešerše literatury

Práce bude stavět na díle Barryho Buzana, Ole Wævera a Jaap De Wilda s názvem *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Tato kniha je průkopnická v oboru bezpečnosti a představuje významný posun v jejím chápání. Od toho tradičně úzkého pojetí se autoři vzdálili a nově nepovažovali za střed pozornosti pouze vojenské hrozby. Bezpečnostní agendu rozšířili o další sektory, mezi které zařadili politický, ekonomický, environmentální, a společenský. Podle nich se otázky mohou stát bezpečnostním problémem, i když v ohrožení nejsou pouze státy. Musí přitom ale splňovat definovaná kritéria. Problém musí být představen aktérem sekuritizace jako existenční hrozba. Publikum musí tento problém za existenční hrozbu přijmout a zároveň schválit použití mimořádných opatření, která by za běžné situace byla nepřijatelná. Tyto kroky jsou součástí tzv. teorie sekuritizace. Právě tato teorie je možná tím největším přínosem výše zmíněných autorů v oblasti bezpečnostních studií. Jedná se o teorii, která měla otevřít možnost konceptualizace bezpečnosti mimo vojenské záležitosti a zároveň poskytnout kritérium pro odlišení bezpečnosti od jiných druhů politiky.¹

Sekuritizace se stala velice úspěšným konceptem a není nic překvapivého, že vzbudila i řadu kritiky. Zastánci tradičního přístupu argumentovali, že se koncept stává příliš širokým a jakýkoliv problém by se mohl stát bezpečnostní hrozbou.² Kodaňská škola argumentovala tím, že v praxi mají schopnost sekuritizovat především političtí vůdci, úředníci, vlády, lobbisté a nátlakové skupiny, kteří disponují určitou mírou moci či autority.³ Oni často z podstaty svého postavení ve společnosti mají šanci představit určitý problém jako bezpečnostní hrozbu, kterou pak referenční objekt za bezpečnostní hrozbou opravdu přijímá a s nimi i mimořádná opatření. Tím tak dochází k úspěšné sekuritizaci. Oproti tomu zastánci kritických bezpečnostních studií

¹ Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde, *Security: A New Framework For Analysis* (Colorado: Lynne Rienner, 1998).

² Stephen M. Walt, „The Renaissance of Security Studies,“ *International Studies Quarterly* 35, no. 2 (June 1991): 213.

³ Buzan, Wæver, de Wilde, *Security*, 40–41.

kritizovali nedostatečné rozšíření této agendy. Kromě toho Booth ve svých dílech dále vytýká, že autoři mylně spojují otázku bezpečnosti a přežití. Tvrdí, že teorie je státocentrická, zaměřená na elity, konzervativní, politicky pasivní a není ani progresivní ani radikální.⁴

Post-strukturalní autoři na dílo kodaňské školy navázali a zaměřili se především na souvislosti a kontext, který v rámci sekuritizace u předešlých autorů postrádali. Post-strukturalisté tvrdí, že není možné chápat sekuritizaci jako proces, který je závislý pouze na aktérech sekuritizace a důvěře publika. Podle nich je potřeba chápat celý proces v závislosti na okolním dění. Williams upozornil, že zásadní v rámci bezpečnosti není pouze lingvistický či konceptuální aspekt, ale pozice v rámci určité instituce. Souhlasí, že kontext je důležitý a zaměřuje se především na ten institucionální. Ve své práci klade důraz na moc, kterou jednotlivcům daná instituce dává. Zdůrazňuje, že instituce zároveň uděluje autoritu a důvěru, která může být rozhodujícím faktorem, zda dojde k úspěšné sekuritizaci.⁵ McDonald ve svém díle také zmiňuje důležitost kontextu. Podle něho se musí brát větší zřetel na sociální, politické a kulturní souvislosti, které se podílejí na vytváření diskurzu bezpečnosti. Upozorňuje na to, že v některých zemích právě historická zkušenost, kultura či identita mohou hrát důležitou roli v legitimizaci nějaké formy sekuritizace či usnadnit diskurz některého tématu jako existenční hrozby.⁶

Další autoři se ve svých dílech zabývali nejednoznačností mezi ilokučným a perlokučným aspektem řečového aktu. Podle Balzacqua, Stritzela či Taurecka, autoři kodaňské školy chápou řečový akt v austinovském stylu. Domnívají se, že kodaňská škola považuje aktéra sekuritizace jako rozhodující faktor. To podle nich vede k upřednostnění ilokuce a

⁴ Ken Booth, „Beyond Critical Security Studies,“ v Ken Booth (ed.) *Critical Security Studies and World Politics* (Boulder: Lynne Rienner, 2005): 271 a Ken Booth, *Theory of World Security* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007): 106-7, 163-9.

⁵ Michael C. Williams, „The Institutions of Security: Elements of a Theory of Security Organizations,“ *Cooperation and Conflict* 32, no. 3 (September 1997): 298.

⁶ Matt McDonald, „Securitization and the Construction of Security,“ *European Journal of International Relations* 14, no. 4 (2008): 572.

autoreferenčních vlastností řečového aktu, čímž dochází k podkopání modelu sekuritizace jako intersubjektivního procesu. Publikum tak je upozaděno a intersubjektivní proces se ztrácí, což neodpovídá původnímu východisku řečového aktu autory kodaňské školy.⁷ Thierry Balzacq ve svých dílech upozorňuje na velký důraz na ilokuční rozměr řečového aktu, který vidí jako problematický. Navrhl proto snížit důraz na řečový akt a pojímat sekuritizaci jako pragmatický akt. Tím by podle něho došlo k přesunutí důrazu na kontext a diskurz. Přišel s 3 předpoklady, kterými se snažil čelit v jeho očích nedostatkům sekuritizace podle kodaňské školy. Prvním z nich je myšlenka, že účinná sekuritizace je zaměřena na publikum. Druhá se zaměřuje na kontext, který je podle Balzacqa zásadní. Kodaňská škola podle něho opomíjí nejen kontext, ale i psycho-kulturní orientaci posluchačů a rozdílnou moc mezi mluvčím a posluchačem. Třetí je, že účinná sekuritizace je zatížena mocí.⁸

Velšská škola navazuje na kodaňskou školu a teorii obohacuje o svoje chápání identity, které na rozdíl od Kodaňské školy nechápe jako fixní. Buzan s Hansenem ve svém díle na jejich chápání identity reagují a upřesňují, že je analyticky možné oddělit proces konstituce identit a moment, kdy jsou identity pevně dané v bezpečnostním diskurzu. Podle Velšské školy jde o argument, který naznačuje, že autoři kodaňské školy jsou ve své argumentaci o pojetí identity spíše konstruktivisté než post-strukturalisté.⁹

Dalším rozdílným prvkem v rámci sekuritizace je role řečového aktu. Pro kodaňskou školu se jedná o klíčový koncept, kdežto post-strukturalisté upřednostňují roli diskurzu. Ten se vyskytuje v různých variacích, vytváří se v procesu interakce a je vždy textově propojený.¹⁰ Williams přispívá k debatě poukázáním na opomíjení vizuálního diskurzu. Podle něho lpět na

⁷ Thierry Balzacq, „The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context,“ *European Journal of International Relations* (June 2005): 182–183; Holger Stritzel, *Security in Theory and the Localization of Threat* (London: Palgrave Macmillan, 2014): 20–24; Taureck, „Securitization theory and securitization studies,“ *Journal of International Relations and Development* 9, no. 1 (2006): 52-61.

⁸ Balzacq, „The Three Faces of Securitization,“ 171, 175.

⁹ David Campbell, *National Deconstruction: Violence, Identity and Justice in Bosnia* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1998): 222–223.

¹⁰ Julie Wilhelmsen, „How does war become a legitimate undertaking? Re-engaging the post-structuralist foundation of securitization theory,“ *Cooperation and Conflict* 52, no. 2 (June 2017): 170.

řečovém aktu v dnešní době, kdy jsou obrazy a televizní komunikace důležitou součástí politické komunikace, není vyhovující. Jako příklad Williams uvádí 11. září, na kterém představuje důležitost videí a fotek spojených s teroristickým útokem či migrací a vybíráním určitého typu fotek pro dosažení cílů aktéra sekuritizace. Podle něho prezentování bezpečnosti jako řečového aktu je příliš úzké a nedokáže tak plně obsáhnout kontext.¹¹

Pařížská škola se vymezuje proti úzkému zaměření kodaňské školy na řečový akt. Podle Biga je bezpečnost konstruována a aplikována na různé problémy a oblasti spíše prostřednictvím řady často rutinních postupů než pouze prostřednictvím specifických řečových aktů, které umožňují mimořádná opatření. Za příklad uvádí hraniční kontroly a roli byrokratů, které se podílejí nad dohledem a jsou důležitou součástí sekuritizace. Podle něho tak dochází k přehlížení byrokratické rutiny a každodenních praktik, které jsou spíše průběžné než výjimečné.¹² S podobným závěrem přišel i Huysmans, který poukazuje na imigraci v evropském kontextu a její dlouhodobé rámcování jako bezpečnostní hrozby. To však neodpovídá sekuritizačnímu rámci, kde je důraz mimo jiné kladen na pozastavení normální politiky.¹³

Stritzel navazuje na již zmiňované dílo autorů kodaňské školy. Ve své analýze sekuritizace se zaměřuje na existenční hrozby. Podle kodaňské školy je jedním z kritérií naléhavost. Stritzel ale upozorňuje na nedostatečné nástroje k posouzení, zda určitá situace dosáhla zásadní úrovně hrozby. Podle něho nejsou zřejmá kritéria, podle kterých bychom mohli určit, jestli byl překročen rámec normality.¹⁴

Hansen a další¹⁵ se do debaty připojili a poukazovali na případy, ve kterých ohrožený

¹¹ Michael C. Williams, „Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics,“ *International Studies Quarterly* 47, no. 4 (December 2003): 524, 528.

¹² Didier Bigo, „Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease,“ *Alternatives: Global, Local, Political* 27, no. 1 (February 2002): 65, 73-4.

¹³ Jef Huysmans, *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and asylum in the EU* (London: Routledge, 2006).

¹⁴ Stritzel *Security in Translation*, 35.

¹⁵ Stefan Elbe, „Should HIV/AIDS be Securitized? The Ethical Dilemmas of Linking HIV/AIDS and Security,“ *International Studies Quarterly* 50, no. 1 (March 2006): 119–144, Maria Stern, „„We” the Subject: The Power and Failure of (In)Security,“ *Security Dialogue* 37, no. 2 (June 2006): 187–205; Claire Wilkinson, „The Copenhagen

subjekt nemůže mluvit o daném nebezpečí nebo pouze v omezené míře.¹⁶ Dodali, že rámec kodaňské školy proto nelze použít na zkoumání bezpečnosti těch nejzranitelnějších. Aplikováním tohoto rámce dochází nejenom k opomíjení zkušeností slabších, marginalizovaných skupin. Zároveň tím dochází i k jejich ještě hlubší marginalizaci, pokud bychom měli brát bezpečnost jako řečový akt.¹⁷ Autoři kodaňské školy jsou tak kritizováni za svůj západně orientovaný přístup, který předpokládá, že subjekt, který se cítí v nebezpečí má možnost o té situaci mluvit.¹⁸ Hough jako příklad uvádí ženy. Ženy jsou často ve společnosti marginalizovány kvůli obtížím být vyslyšeny mezi „mluvčími bezpečnosti“. Zároveň ženské pohlaví může být podle něho často zdrojem osobní nejistoty. Otázky lidské bezpečnosti týkající se žen jako je domácí násilí, mají jen malou šanci, že jim bude věnována pozornost. Kromě toho je ženská nejistota často vedlejším produktem náboženských nebo národnostních/etnických společenských obav o bezpečnost.¹⁹

Další autoři se zaměřili v rámci teorie na desekuritizaci, kterou na rozdíl od autorů kodaňské školy nechápou jako ideální stav. Podle Wævera je lepší mířit k desekuritizaci než k sekuritizaci jako takové. Jinými slovy snažit se problém dostat pryč z nouzového režimu do situace, kdy je o tématu diskutováno ve vyjednávacím procesu politické sféry.²⁰ Podle kritiků je důležitější, aby desekuritizace byla daná do kontextu a aby existovala možnost politizace daného tématu než, aby se o tématu vůbec nedeбатovalo.²¹

School on Tour in Kyrgyzstan: Is Securitization Theory Useable Outside Europe?“ *Security Dialogue* 38, no. 1 (March 2007): 5-25.

¹⁶ Lene Hansen, „The Little Mermaid’s Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School,“ *Millennium*, 29, no. 2 (January 2000): 285–306.

¹⁷ Hansen „The Little Mermaid’s Silent Security Dilemma,“ 36.

¹⁸ Hansen „The Little Mermaid’s Silent Security Dilemma,“ 294; Wilkinson, „The Copenhagen School on Tour in Kyrgyzstan and Alexandra Kent, „Reconfiguring Security: Buddhism and Moral Legitimacy in Cambodia,“ *Security Dialogue* 37, no. 3 (September 2006): 343–361.

¹⁹ Peter Hough, „Identity, society and insecurity,“ v *Understanding Global Security* (London: Routledge, 2003): 120.

²⁰ Buzan, Wæver, de Wilde, *Security*, 4.

²¹ Jef Huysmans, „Security! What do You Mean?: From Concept to Thick Signifier,“ *European Journal of International Relations* 4, no. 2 (June 1998): 226–55; Claudia Aradau, „Security and the Democratic Scene: Desecuritisation and Emancipation,“ *Journal of International Relations and Development* 7, no. 4 (December 2004): 388–413 a „Limits of Security, Limits of Politics? A Response,“ *Journal of International Relations and Development* 9, no. 1 (March 2006): 81–90; Hayward R. Alker, „On Securitization Politics as Contexted Texts

and Talk," *Journal of International Relations and Development* 9, no. 1 (March 2006): 70–80; Andreas Behnke, „No Way Out: Desecuritization, Emancipation and the Eternal Return of the Political – A Reply to Aradau," *Journal of International Relations and Development* 9, no.1 (March 2006): 62–9; Rita Floyd, „Towards a Consequentialist Evaluation of Security: Bringing Together the Copenhagen School of Security Studies and the Welsh School of Security Studies," *Review of International Studies* 33, no. 2 (April 2007): 327–50; Rita Taureck, „Securitization Theory and Securitization Studies," *Journal of International Relations and Development* 9, no. 1 (March 2006): 53–61.